

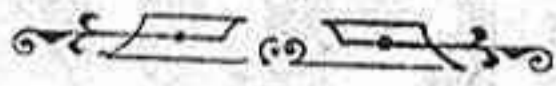
ANY IV

NÚM. 123

BARCELONA 2 JENER 1891

CRÓNICA

Lo Teatre Catalá está de dol. Ha mort son mellor cultivador y creador entusiasta.

En Lleó Fontova.

L'última obra que posá en escena fou *L'home de l'orga*, un monólech que no sembla sinó que, pressentint son proper fi, se 'l hagués fet escriure expofés, puig recordo que al final 's despedia del públich ab aquestas tristas paraulas:

„Caballers, soch home á l'aygua.“

Y efectivament no vá tornar á posar los peus á la escena del teatre Novedats en lo qual actuava desde aquesta temporada después de haver passat casi tota la seva vida artística en l' antich Romea, ahont creá, junt ab lo popular Serafí Pitarra, lo Teatre Catalá.

No prosseguiré fent història de tant important personatge per quant, gracias á l' amabilitat de nostre amich l' eminent poeta D. Frederich Soler, podrán nostres lectors saborejarla en son article necrològich que ha escrit expofés per LA TOMASA.

**

Lo seu enterro tingué llóch dilluns passat á las tres de la tarde.

Per ferse cárrech de las moltas simpatias ab que contava 'l degá dels actors catalans no calia sino arriarse al carrer Nou de la Rambla, en una de quals casas habitava, y veurer l' aglomeració de gent que acudia á presenciari l' enterro y á donar l' últim saludo al seu féretro.

D' aquest penjavan vuyt gasas que portavan los nostres amichs Bosch, Guimerá, Mir, Oliva, Rigol, Romea, Soler (Aciscle) y Vidal y Valenciano.

Lo corteig se componia de lo bó y millor d' autors y actors del teatre catalá, un representant del Capitá general é infinitat de particulars.

Contenta enmitj del dolor pot estar la familia del finat per las mostras de respecte que 's tributaren á sa memòria.

Descansi en pau tant apreciat artista.

**

L' esperit del negoci no 's detura ni devant de la mort, ó sino provas al canto.

A París ha sigut condemnat á la guillotina 'l célebre co-assessi de Gouffé, Miquel Eyraud, y com que aquestos aconteixements, en una capital, solen ser lo plat del día y 'l tema de totas las conversacions, heus aquí, que, algun negociant, preveyent que á costa del condemnat y del succés podríe embossarse alguns mils franchs, ha inventat una joguina mecánica consistent en un bagul-mundo 'l qual tocántseli un ressort, s' obra y apareix la figura de la victima, Mr. Gouffé, que com saben mos llegidors, fou ficat dintre un mundo después de assassinat.

No cal dir la venda que te tal objecte, fins á cert punt repulsiu perque recorda un fet horrorós; en tots los *boulevards* los *gamins* pregonan á grans veus aquesta joguina que pot dirse l' última moda de París.

No tardarém en sentir-la vendrer com una novetat, pels nostres xicots del plá del Os.

**

En un poble de Fransa, un pagés pará una trampa per cassar llops, y curiós un altre pagés s' acostá á examinar-la tenint la desgracia de quedarhi cassat. Poch después aparegué 'l llop, cayent també á la trampa y llop y pagés quedaren dintre d' ella com dos llores en una gábia.

Lo mes estrany del cas, es, que 'ls dos presos permanexeren tota la nit fent vida comú, sens que 'l llop intentés res en contra del seu company, perque en quant al pagés es molt natural que no las devía tenir totas.

A bon segur que si en lloch del llop arriba á caurer á la trampa la sogra del pagés no hauría estat tan tranquil com al costat de la fiera.

La moraleja pot férsela 'l mateix llegidor y si es casat, de segur que la trovará desseguida.

**

¿Y donchs qu' es aixó de aquest segón comandant de municipals y un recaudador de cédulas, presos per falsificació de documents?

¿Qu' es aquest mirall de moralitat que 'ns presentan certs polítichs, y no obstant ells mateixos l' entelan ab malas accions?

¿Per quins cinch sous hem de fiarnos d' aquesta gent, si may 'ns entran cacos al pís, si ells son los primers que necessitan la vigilancia perpétua d' una *pareja* de civils?

¿Son aquestos los que tenen en sas mans la seguretat personal dels honrats ciutadans de Barcelona?

Fem aquestas preguntas per si hi ha algú que desitxi enviarnos la solució, ó quan menos una resposta categórica y explicativa del estat en que 'ns trovém los que ab front ben alt podém mirarnos las parets de Sant Gayetano y 'l pati de l' Audiencia.

Jo, la vritat, m' hi veig perdut en aquest mar de confusions; sols á la vista de tot aixó, exclamo:

Canut, Canut..!

qui gemega ja ha rebut!

DOCTOR GERONI.

En la mort del admirable actor

EN LLEÓ FONTOVA

Malgrat lo dolor cruel que avuy m' apena, sempre 'l vull recordar, quan l' alegría ab tan inspirat géni trasmestia, que ell era la vritat demunt l' escena.

Allí l' esperaré, ficsa la vista al prosceni, ab afany, cada vetllada, per admirá al artista altra vegada; y apareixer may més veuré al artista!

¡No 'l veuré..! L' anyoransa aterradora será 'l mes grat consol, no 'm fá feresa; que recordarlo vull, sempre, ab vivesa, y no s' olvida may lo que s' anyora.

CONRAT ROURE.

D. Lleó Fontova

E tant que se 'n pot dir, no sé per hont comensar.

La emoció m' embarga las ideas, la sèva historia artística m' abruma.

La admiració que 'm causava, 'm posa en lo cas de trovar petita la major hipérbole que m' acudi en llohansa de Fontova.

Pesa damunt mi un compromís terrible.

Tinch de parlar d' ell y no puch; me demanan que escriga articles y versos enal-

tintlo, y mos pensaments se barrejan ab mos recorts y mas llágrimas, y desitjant escriure en honor d'en Fontova lo millor que poguès brotar de ma ploma, sols trovo esclats d' entussiasme; decahiments desalentats, vaguesats confosas... paraulas, com deya Hamlet.

Fa dos días que ha mort, he escrit molt per ell ja, y en re he gosat estampar la méva firma.

Tot tinch por que resulti indigne d' ell y sa memòria.

Avuy, no obstant, tinch de firmar lo qu' escriga per LA TOMASA y tremolo. Será incomplert, serán vaguesats totas mas paraulas; mes no m' importa.

¿Qué pot resultarme?

¿Una pobra página de ma història literaria? ¿La mostra de ma deficiencia? ¿Un perjudici á ma reputació d' escriptor?

¿Qué hi fa?

Jo dech prou á Fontova pera sacrificarli tot lo qu' he dit y mòlt més encara.

Jo l' estimava, no com á un amich; com á un germá.

Lo meu goig era sa alegria; mas tristesas erán las sèvas; la méva més profunda amargura ha sigut la d' haver hagut de passar fatalment per semblar que jo li causava la menor pena.

Tot aixó, en lo que 's refereix al home, al amich, al germá.

En lo que s' refereix á l' admiració que 'm causava, no trovo termes ni paraulas pera expressarho.

Era un actor excelent.

Bon espòs, bon pare, home de bè; idólatra de sa familia.

En Fontova s' inverteixen los delectes.

Tenia 'l vici de representar perfectament, y 'l del amor de pare.

Va fundar, ab mos companys escriptors y ab mi, lo Teatro Catalá.

La Esquella de la Torratxa, fou son primer triomf.

Jo li dech tota ó la major part de mas pobras glorias.

Las joyas de la Roser, Lo ferrer de tall, Las francesillas, Senyora y majora, Lo contramestre, La Rosa blanca, Lo collaret de perlas, La fals, L' Angel de la guarda, L' Apotecari d' Olot, Lo timbal del Bruch, Lo Didot, Lo dir de la gent, Cura de moro, Sota terra, Lo Pubill ....

Cada una d' aquestas obras fou una gloria pera Fontova.

Si 's recordan, si viuhen, á ell ho dech.

Jo confeso ingénument que en l' éxit petit ó gros que van lograr jo hi ocupo un lloch secundari.

Quants y quants autors se trovan en mon lloch.

Arnau, Feliu y Codina, Martí y Folguera, Teodoro Baró, Ferrer y Codina, y móltos y molts altres, tan dignes com aquets, li son deutors del relléu que sas obras prengueren en lo Teatro Catalá.

¡Pobre Fontova!

Cada any al comensar la temporada, nos deyam:—Ja comensém la batalla.

Y, en mitj del permanent tribull d' odis y bonas amistats, de recriminacions y alabansas, de desconcep-

tes y victorias, ell y mos companys y jo feyam via, pera nosaltres, los escriptors, incerta de vegadas, per ell sempre espléndida y victoriosa.

Lo sol de sa gloria comensá á enfosquirse, no per deficiencia de son númen, sino per causa d' una enfermedad terrible que s' apoderá de son cor.

Fou la pessa de sa hermosa máquina que feu servir més, y aquesta fou la primera que va espatllárseli.

Ell volia de familia y amichs la correspondencia justa á son afecte, y ell no la trojava com s' havia imaginat.

Aixó 'l deprimia, 'l torturava; va, en fi, durli la malaltía que l' ha dut á la tomba.

En ell se condensa la historia del Teatro Catalá

Mort ell, s' ha romput la columna que n' era sustentácul.

Los autors han perdut son millor general pera donar la batalla de la nit d' estreno.

Als actors se 'ls ha trencat l' espill en que s' emmirallavan pera arrencarne exemples d' art si y afiligrinat.

Pin y Soler se pot envanir de que Fontova prengué part en sa primera obra.

Russinyol, lo distingidísim pintor, de que sa primera obra titeraria fou la derrera que representá Fontova.

Un dels últims grans d' arena del relotge de la vida del inimitable artista, va rodolar entre 'ls aplausos qu' arrencava *L' home de l' orga*.

Oh! es una pena haber de dir tant y poder dir tant poch!

Tot, tot combat contra mi: falta d' espay en lo periódich, memoria pertorbada, temors d' ofendre...

Valga lo dit.

Per sort, la Prempsa, ploradora de la mort del geni de Fontova, veig que omple ab amor los vuits que deixa ma ánima perturbada.

Oh! amich, germá meu! En la deficiencia de tot quant jo fassa per tu, veuhí, mort, com debias véure en vida, la impossibilitat absoluta de no poder fer més per tu.

No tinch espay per mes; no trovo ja ideas.

FREDERICH SOLER (PITARRA)

Una petita corona

SOBRE LA TOMBA DEL GRAN ACTOR CATALÁ

LLEÓ FONTOVA

També á tu la Parca impía
sens respecte y sens pietat
t' ha ferit ab traydoria,
quan la fama t' ofería
un setial á son costat.

Ab sa dalla, tanta glória
com tenías se 'n ha endut;
mes, reposa en pau; la història
que grabares, per memòria
diu al mon que tu has viscut.

Y que ab tu, dins d' esta terra
visqué 'l teatre catalá;
del castell 'runat en guerra
fins per l' última desferra
signa 'l lloch que 'l va aixecá.

Tu t' has mort, mes la memòria
del que en vida transitòria
vares fer, la guardarém,
y tos llors, fruyts de mil obras,
com que tots sabém de sobras
per may mes oblidarém.

J. AYNÉ RABELL.

28 Decembre 1890.

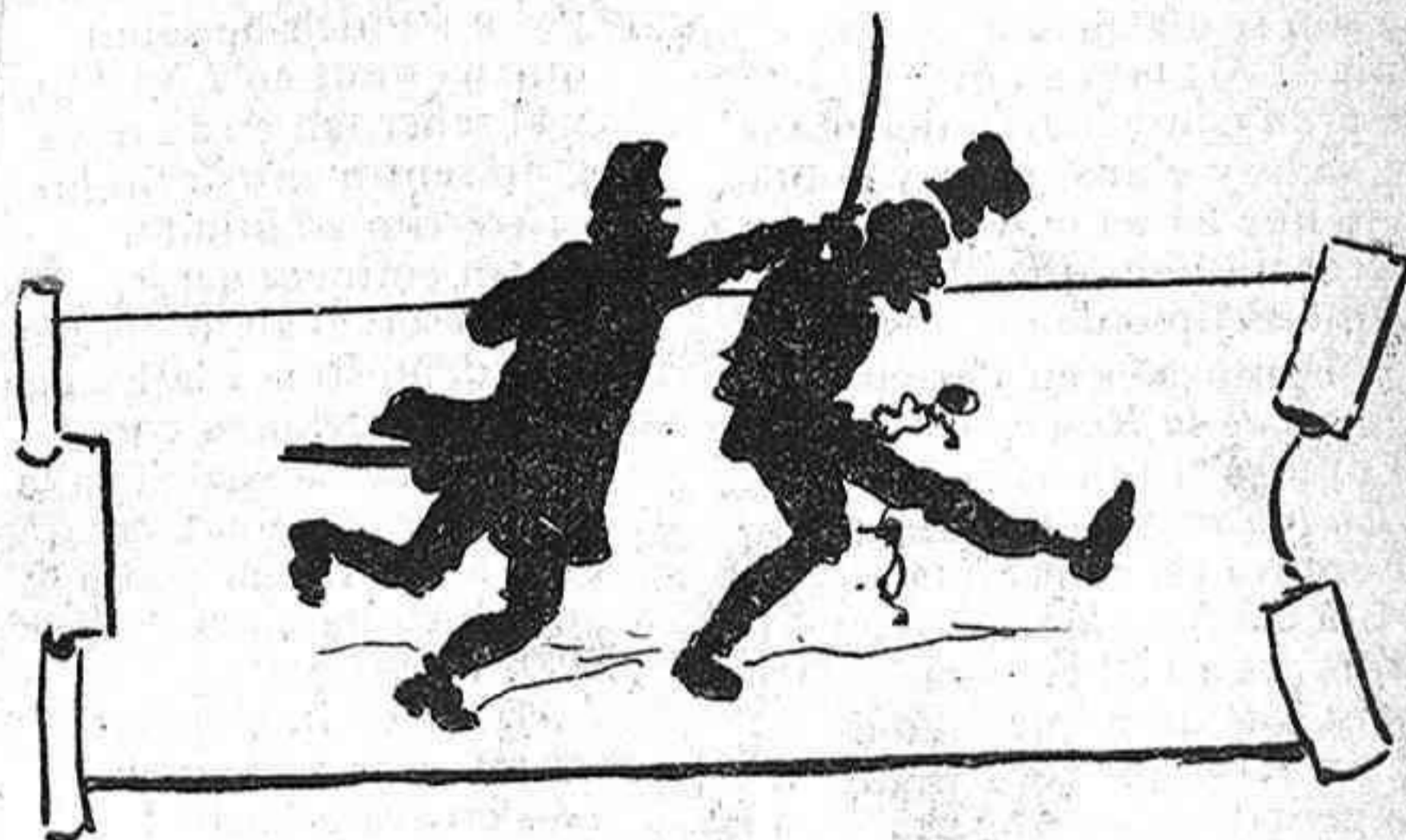

—Com t' han vestit?
—De castellà; com qu' haig de tractá ab caballs...

SOCIALS

—Qui diria que soch fill de Vilassar de dalt.. ?

—Corre que 'm comprometes.

—Eni donde vives?
—En los cuatro Cantones del Callo.

—Concurrents al Teatro Principal.

A LA MEMORIA

del eminent primer actor cómich

D. LLEÓ FONTOVA

Era tan insigne actor
en Fontova, que á mi 'm passa
que recordo mes sa trassa
que son sé afalagador.
Tenia al Art tant amor
que prou compendreu de sobras
que xichs y grans, richs y pobres,
per lo que ha fet en tropell
se recordin, més que d' ell,
dels molts tipos de sas obras.

En Fontova es en Bernat
de *Joyas de la Roser*;
en Fontova 'l vell vá ser
de *En lo camp y en la ciutat*;
en Fontova es, com pintat,
la Fura del Sota terra
la Mort ara ab ell enterra
no tant sols un home digne
sino un actor qu' era 'l signe
de la gent del plá y la serra.

Era un vellet aixerit,
era un vellet ploricós,
era un pagés ufanós,
y era també un jove ardit;
de nostre teatre en profit
sempre ardentment treballava,
y es clar que, si al Art honraba,
es avuy mòlt natural
que 'l mon lo fassi immortal
per la gloria qu' ell li dava.

Descansa en pau, noble artista,
jagut damunt tos llaurers;
lo mèu cor es dels primers
que per ta mort se contrista:
Has mort tu y la llarga llista
de tipos que vás creá,
lo tèu nom sempre viurá
com tribut que 't déu la sort;
més los tipos que ab tu han mort
ningú 'ls ressucitará.

JOSEPH MARIA POUS.

A LA MORT

DEL EMINENT ACTOR CÒMICH CATALÁ

D. LLEÓ FONTOVA

Estant malalt y abatut,
per un amich he sabut
que ha mort en *Lleó Fontova*,
y al saber tan trista nova
gran sentiment so tingut.

Acerrim admirador
de tan eminent actor,
(si bé escrich ab molta pena)
Vull demostrar á la Escena
la tristesa del meu cor.

Vull que sapiga Thalía
lo molt que 'l finat valía,
puig negar ningú podrá
que ab ell ha mort l' alegría
del *Teatre Catalá*.

Artista de inteligencia,
era tota una eminencia;
tipos creava á desdir,
tipos que obrant ab conciencia
no 'ns cansavam de aplaudir.

Tenia recursos grans,
solturas, gracia, ademans
que al Art daban interès...
y per *xaruchs cataláns*

com en *Fontova* ¡cap més!
Podrá tindre imitadors,
més, que mereixin tants llors
com ell ni un altre ni haurá,
que fou dels primers actors
del *teatre Catalá*;

¡Poble mostra desconsoll!
de la Parca 'l cop fatal
pará de l' artista 'l voll!

¡Fontova! rep d' un malalt
una llágrima de dól!

JOSEPH M.ª CODOLosa.

Barcelona 29 Decembre 1890

A UN NEGRE

¿Qué importa que tú l' estimis
ab lo foch d' un cor gegant,
que hi fá que per ella 't moris,
si dus lo rostre pintat,
de negre, 'l color més trist
y més aburrit de 'ls blanchs!
Que importa que en ton pit bulli
tornantlo cendra un volcá
y los ulls encesos brillin
com á dos manyochs de llamps
y rebatin los teus polsos
com á caixas de timbals
si en ton front no hi surten venas
ni s' enrogeixan tas mans?

¡Oh negre! torna á la pátria
que Deu no 't vol escoltar,
que no, no es lo Deu dels negres
lo Deu que tenim 'ls blanchs,
y dat cas que 'l mateix siga
los homes han separat
fent los rostres blanchs y negres
perque no s' ajuntin may!
Ves, tórnat en á tos boscos
florits y verges encar,
que sota un sostre de palma
creu que no t' ha de mancar
enamorada femella,
de cutis abroncejat
que t' estimi y que 't manyagui
y á la fi 't fassi oblidar
per sempre la ja abatuda
y débil rassa dels blanchs!

A. LLIMONER.

!!! DE DOS PUNTS!!!

¡Malehit siga Judas!

Ja no volia posarhi, sino que 'l dimoni del perru-
quer 'm vá *seduhir*... ab la promesa de que treuria,

Jo que havia tirat 'ls méus plans...

Fins havia fet una prometensa á la Mare de Deu de
l' Ajuda perque m' ajudés á treure.

Y nada menos que un *tascó* y una *gossa gran* pe 'l
talonari m' ha costat la broma...

Si no haguéssim adevinat ni 'ls mils, menos mal; pe-
ro ¡de dos punts!! encara fa més rábia.

Vés qui li fá prometre á n' el perruquer que treu-
riam, no estantne ben segú.

¡Oh, y de quina manera ho assegurava!

—Miri que se 'n penedirá; despues no m' vinguin ab
exclamacions; (deya.)

—Vinga, donchs; sen tant segú... ben burro sería...
(vaig respondre).—

Y m' hi vá enganxar.

N' estava tan persuadit de que 'm vindría la sort
pe 'l cantó de ca 'l perruquer que ja fa més de vuyt
días qu' he despedit l' amo.

¡Qu' animal vaig ser!.. ¿oy?

Además, ab 'ls ahorros que vaig retirar del *Monte-*

pío ja anava á la fonda, *entaulat* de 1.ª, ja estava abo-
nat al *Palais*, ja m' havia arreglat de roba llarga y lo
més grave que ja m' havia adelantat exercint las fun-
cions de casat ab lo jurament solemne de casarm' per
cap d' any...

¿Com me las arreglo are?

¡Mala negada fassi 'l número!... ¡Tan rodó qu' era!...

Encare la gran sort que no vaig avisar á n' en
Martin perque fés 'ls preparatius del *xéflis*, ni á n' en
Vinyals perque plantés l' envelat á la plassa de Cata-
lunya, ni vaig llogar la banda municipal...

De poch se n' hi va anar...

Natural!... Com que 'l ditxós perruquer encare á la
vigilia 'm vá acabar d' assegurar que treuriam...

No sé paz de qué 's refiava, ni en que 's fundava.

'Ls dependents també feyan *ali* ab lo séu principal,
acabant d' *engallinar* á la parróquia.

¡¡Quina rifada!!

Y... ¡de dos punts!!!... qu' es lo que 'm carrega.

Dirém qu' encare no he pagat lo *nap* del taló...

Ni 'l pagaré: ben net, que no.

Ja m' ha vist prou 'l perruquer.

Ó sinó, perque 's rifa als parroquians...

J. BARBANY.

DON LLEÓ FONTOVA

LS dos anys justos, día per día, d' haver mort lo nen August Fontova, ha deixat de existir lo seu pare, ferit gravament per aquella desgracia; tots los que estavam intimament relacionats ab la familia del gran artista, sabém l' entranable carinyo que sentía per los seus fills y sense cap dupte que la pèrdua del *Augustet* va perjudicàr notablement la ja espatllada salut del nostre popular actor.

En lo renaixement de nostre Teatro Regional van sobressortir dugas figuras notables en la corda cómica: don Gervasi Roca y don Lleó Fontova, los quals varen partirse los llòis de la nostra escena durant algún temps; eran dugas estrelles de primera magnitud en lo cel del art, y al apagar-se una d' ellas, va acumular l' altra tot lo foc de llum que las dos atravessavan.

D. Gervasi Roca va separarse de la Companyia típica Catalana, quedant de plé don Lleó Fontova en posesió del ceptre escénich; desde allavors, l' quantas conquistas! quant derrotxe de vis cómica empleat en lo inmens catàlech que constituían lo nostre envejat Teatro!

Cada obra catalana posada en scena, era la creació d' un tipo; desde "Las Joyas de la Roser," primera obra catalana en que prengué part, hasta la "Sogra y Nora," que va ser la última, pot formarse un quadro interessantissim y que per si sol constituiría la historia del Teatro Catalá.

Don Lleó Fontova si bé no era un actor de dicció, era superiorissim en detalls; sabia pendre del natural, lo just, y sas dots d' observador li permetían trasladar lo realisme á la escena ab l' acert ab que ho conseguí la primera vegada que va sorprendrens al presentarnos aquell Bernat, lo primer, sens dupte, de tots los tipos de la Escena Catalana.

De moment será notable lo vuit que queda en lo nostre Teatro, pus malament podrá ferse cárrech ab éxit, dels papers del nostre malaguanyat artista, qui, á mes de faltarli los dots que Fontova atresorava, no tindrà la ventatja de que hagen sigut escrits per ell.

Aquesta perturbació, á pesar de tot, será passatjera pus pera l' escena lo nostre may prou plorat artista, los autors ja no l' tindrem present en la imaginació al inventar sos personatjes, y poch á poch lo nom de Fontova passarà á la posteritat junt ab sas obras, coetáneas, y nous actors y novas obras farán exuberant lo Teatro venider de la nostra patria, com ho era avuy á pesar de la pèrdua dels Villahermosas, Pacas Solers, Llimonas y altres que foren notabilissims en la infancia del nostre Teatro.

Lo tribut de carinyo y admiració que Barcelona ha pagat al degá dels actors cataláns ha sigut signe del mérit del artista y haurá pogut servir d' algún consol á la atribulada familia, que pot estar segura que á mes d' ella está també de dol l' art escénich, sos innumerables amichs y los sens nombre d' admiradors que durant molt temps tindrán present en la imaginació al *Coquelin* de la nostra terra.

A. FERRER Y CODINA.

UN RECORT

Á LA MEMORIA DE LLEÓ FONTOVA

RIST es á fé, companys, lo deber que dilluns várem cumplir al finat amich lo malhaurat Fontova. *Altra volta la terra catalana llénsa nova llágrima de tristor.* Aqueixas mateixas paraulas fóren pronunciadas en lo enterro del que pau gosa En Joaquim García Parrenyo. Avuy en lo mateix cas las torném á articulá. Allavors tú hi erats, Fontova, avuy be prou trobém que no. Deploravas com tots nosaltres lo vuit que havia deixat en nostra amistat. Sa mort fou molt sentida, la teva se fá sentí.

Hermós exemple de nostras vidas.

Enmudint en tos llabis lo ferestech desconhort, contemplavas en lo lloch sagrat de la quietut la congregació dels que honravan la sensible memoria del perdut company En Parrenyo. Tu hi érats, dilluns hi vam ser per tú! En ta cara, s' hi veyá aquell día entelada la tristesa, avuy en las nostras, enfosquida s' hi mira lo fatal fat de arrancarnos novament la Mort un volgut company.

Parrenyo, Llimona, Isern, ja no existiu entre 'ls vius pero l' olvit en nosaltres jamay ha caygut en vostras llosas.

¡Qui sab si en lo mateix breu temps en que la Parca os ha allunyat de nosaltres, tindrem l' infortunada desgracia de registrar alguna altra nova pèrdua!

Fontova, descansa per tota una eternitat! Reposa en pau en ta fossa y que no 's torni á obrir en tan malhadada desventura. Lo teu passat que un temps compartiam nostras bromas, amors y falagueras riallas, nostras glórias y alegrías serveixin avuy per honrar la desgraciada memoria de lo que en vida halagava á tos apreciats companys.

Penyora d' afecte ha sigut lo tribut pagat á la rica voluntat que 't professan los teus ben volgut amichs.

Símbol timbrat del pensament qu' enalteixen ta grata memoria y llás testimonial de la desmentida unió que 't sodejava. Adeu, Fontova, la pau dolsa réstí en ta fossa y que ton recort dúri com durará ton nom en la llengua de aquesta terra. Per última vegada, adeu descansa en la eternitat de 'ls justos.

JOSEPH O. MOLGOSA.

Á FONTOVA

Jo prou voldria endressar un Cántich de mort que, lliure, fins á tú pogués volar; mes no puch, porque 'm fa riure si 'm vuy de tu recordar.

Sols abstrayentme y omís cas fent de tú, pot lo cor sortirse del compromís, més ayl.. que sols logro aixís que no 'm deixi escriure 'l plor.

No es, pensant ab tú, cinisme qu' encara rigui la gent; pus de la mort lo realisme, ha destruit ab rigorisme ta vis cómica potent!

SERRALLONGA.

per Labarta y Pahissa.

BONS RECORDS

A MON BENVOLGUT AMICH J. ROCA CUPULL

Lo impossible sols se realisa en somnis: ¡quántas vegadas som felissos somniant! Somniem, donchs, evocant records de la infantesa; somniem transportantnos á la edat ditxosa en que tot nos somreya, en que éram felissos sense saber qué s' entenia per *bè*, precisament perquè no coneixíam lo mal.

Era pels Reys.

Mes ¿qué eran los Reys? ¿Podré explicarho? ¿Hi há llengua, entre las llengüas del món, capás de traduhir ab exactitut l' idioma del cor huma? ¿Es possible reduhir á xifras convencionals y limitadas la grandesa, la brillantor d' imatges que bullen y s' empaytan dintre d' un capet de cabells d' or tot just nat á la vida, en un cervell embrionari no flagellat per cap cabória?

Los Reys eran pera mí la síntesis de totas las felicitats hagudas y per haver. ¡Los Reys! No era possible imaginar aqueix mot sens que raigs intensissims de llum reflexats per mons de brillants y pedrería, d' or y d' argent, enlluhernessin los ulls de ma imaginació y 'm transportessin á un món que ara no puch evocar artificialment, per esforços que fassi. Y ¿cóm podia succehir altra cosa si 'ls Reys eran pera mí la representació de la justícia, la excel·situt de lo bonich (y de lo bo, per lo tant, tractantse de criaturas)?

¡Que jo no veyá 'ls Reys! ¡Que jo no 'ls sentia! Tota la nit los somniava, tota la nit los tenia al meu devant tal y com se 'ls forjava ma colorista fantasia. ¡Y quína arrogancia, y quína bondat al mateix temps, denotava sa figural! ¡Y quins trajos vestían! Eran la mateixa idealitat encarnada, millor dit, divinizada. Aquell brillantíssim aplech de servents y de patjes que 'ls seguían, lluhint, com sos senyors, riquíssims vestits de seda dels més variats matisos, sembrats los dels Reys de diamants y perlas, d' esmeraldas y rubins, que apagavan ab son brill enlluhernador lo de las franjas argentadas y dels sarrells del or més pur hont incrustats estavan, s' agitava y removía com una mar de revoltadas onas, pujant y baixant escalas y omplint finestras y balcones de tot lo que fa la felicitat dels tendres sérs de la edat que jo llavors tenia. Y las inmensas sárrias dels gegants camells y dels inquietos caballs que tals tresors portavan al damunt, no 's buydavan, no, per aixó: com font inagotable, anavant prodigant joguinas y més joguinas, dolsos y més dolsos, brasas de carbó ó turrans dels fins, segons los mereixements del noy ó noya objecte de las prodigalitats dels tres soberans d' Orient.

Y tot aixó á la bellugosa llum de munió d' atxas de vent que espurnejavan á impuls del ayre gelat que sens miraments bufava en aquella ditxosa nit de Janer.

Aquell somni no era somni: millor dit, aquell somni era coronat per un final tan veritable, y tan lògich al mateix temps, que la solució de iconuni-

tat entre lo somniat y lo real s' establía ab tal perfecció que era impossible no tenir per una mateixa cosa la veritat present y la ficció passada: lo mateix que ocorre á la vista d' un bon panorama, en que la pintura del fons s' assimila y continúa ab tal justesa 'ls objectes reals de primer terme que 'ns es molt difícil imaginar una ratlla divisoria entre lo efectiu y lo il·lusori.

Lo despertar d' un somni bo, es un desengany fictici, pero á la fi té l' amargor del desengany: lo despertar del día dels Reys es la continuació del mateix somni, però tan ben enllassat ab las fantasias de la passada nit que 'ns fa saborejar com efectiva la mentida.

¿Cóm no, si al córrer al balcó ab desfici, mitj vestits no més, sense adonarnos del fret rigorós que sol fer en tal día, nos trobem ab que la llum del sol bat de ple á ple sobre lo que 'ns ha pertocat d' aquella preuhada càrrega de joguinas y dolsos que 'ls criats de tan generosos senyors han anat deixant per tot arreu á la rogenca llum de sas fumosas atxas? ¿Cóm no, si al escampar l' esguart á un cantó y altre veym també, en los balcones y finestras de las vehinas casas, blanquejar un aixam de misteriosos embolcalls que esperan que sos petits amos se despertin pera començar á ésser blanch de sos llegitims alegroys? ¿Cóm no, al veure que altres colegas del vehinat nos acompanyan á crits y á salts en nostra ventura, envanintse d' ostentar en sa tendra testa 'l galonejat ros que ab lo temps han d' aborrrir y ha de fer potser sa infelicitat; esforsantse en fer sonar la marcial trompeta, de quins sons reals voldrán fugir als vint anys, á bon segur; terciant l' arma, infantil parodia de la que més tart ha de marcarlosi la espatlla y han de malehir cent vegadas!

Peró ¡cál! ¿veyeu? ¡ni somniant nos es possible ser ditxosos! ¡Cóm s' encadena la ventura ab la desdixal! ¿A qué vé ara fer profecias de color tan fosch devant d' un quadro tan ple de llum y tan simpálich? ¡Es que 'ls mals records venen á eclipsar als bons! ¡Es que mas profecias sols ho son pera 'ls xamosos nens als qui encara 'ls Reys portan cosas! ¡Mes ay que pera mí sols son records, y dels pitjors!

Torném, torném al món, y deixém engolfats en llurs somnis d' or als que tot just hi venen. Torném al món veritat y deixém gosar als qui, fora d' ell encara, creuhen en las prodigalitats, y en la riquesa, y en la equitat y la justícia d' uns homes: també ho hem gosat nosaltres.

Mes d' aixó ja fa molts anys: ara 'ls Reys.....

ABEN-YASUNG.

SEXO DEBIL

¿Sexo débil porque sentint las flamas del volcá que en son cor creix ab ardencia, no té pel seductor prou resistencia, ni conta per fugi ab forsa á las camas?

¿Sexo débil porque honestas *madamas* entregan son honor per conveniencia, tot plorant y fingint volguer clemencia per l' istil de las damas de certs dramas?

¿Sexo débil porque alguna soltera satisfá los desitjos sense espera del que vol que la prengui per esposa?

Si aixis es, no li vull altre malesa que ab surras de madrastra verinosa, li donguin més valor y fortaleza.

A. ROSSELL.

DESPRES DEL BALL

Vaja... ja están guanyadas; veyam ara qué 'm darán.

ROMEA

La comèdia *De Nadal à sant Esteve*, mes ben ensajada que 'l primer dia ha obtingut en las representacions succesivas un éxit complert, distingintse en sa execució las senyoras Monner, Clemente (A.), Srta. Castillo y 'ls senyors Capdevila, Soler, Cebrián y Santolaria.

Ab un plé á vessar tingué lloch dilluns últim lo estreno de la comèdia *Lo Teatro per dins* original de.... autor anónim.

Son argument com ja lo seu títol indica, no es altra cosa que una sèrie de escenas que passen entre bastidors.

Algun de los incidents entre lo drama que figura representarse y lo realisme que 's veu en la escena son presentats ab suma maestría.

Además la versificació demostrá ser filla d'un autor erudit.

Lo conjunt de la obra resultá pesat á causa de no haberhi prou tela pera dos actes. Si son autor tingués la escrupulositat de volguerho reduhir á un, estém segurs que quedaria feta una comèdia de primera, molt digna companyera de las tan célebres gatadas de 'n Pitarra.

Al final fou cridat l'autor, que lo Sr. Soler digué ser de 'n Geroni Gratallops. Molts se creyan volia dir Serafi Pitarra.

La peste de Tartaria arreglo del francés per lo reputat escriptor D. Conrat Colomé, apesar de la abundancia de xistes é incidents cómichs no satisfé del tot.

Es una complerta equivocació que ha tingut l'autor ó arreglador, pues no basta lo fer riurer pera que una obra cómica halagui degudament als espectadors.

Ab tot, algo alleugerida y variats ó suprimits alguns tipos que resultan massa caricatureschs, potser s'aguantaria algún temps en lo cartell.

En la execució de las dos obras si bé s'hi notá vacilació en alguns artistas, lo conjunt sortí bastant arrodonit.

Pera divendres y á benefici del Sr. Colomé, además de *La Parentela* se repetirá *La peste de Tartaria*. Preveyém un plé donadas las simpatías d'l beneficiat.

La primera actriu Sra. Ferrer, anuncia pera lo próxim dilluns son benefici ab lo drama: *El jorobado* (dotze anys ha, no representat en aquest teatro) No trovém que la beneficiada hagi tingut gran acert en la elecció de obra, pues fá recordar massa lo derruhit Odeón.

NOVEDATS

Sis plens á vessar va conseguir aquest teatro, en las tres últimas festas.

En la funció de diumenge á la nit va estrenarse ab regular éxit una comèdia del senyor Llanas, titolada: *Del limbo al Cielo*.

Trenta anys en globo, que resultá ser una reproducció del apropósit: *Del cielo, ó la Tornada de Mr. Arban*, va fer riurer molt á la concurrència á pesar de la defectuosa execució que va tenir.

Lo dimars tingué lloch la funció en obsequi del popular escriptor senyor Gumá, de la que la concurrència va sortirne altament complascuda.

Per aquesta setmana 's prepara una funció destinada á honrar la memoria del malaguanyat actor don Lleó Fontova (Q. E. P. D.)

Próximament donarán comens los ensajos del drama sacro en 6 actes y en vers: *Magdalena*.

Las decoracions, música, vestuari y atrés per aquesta obra adelantan rápidamente.

TÍVOLI

La coneguda sarzuela bufa *El voto del caballero* que per primera vegada, en la present temporada, se representá lo dissapte passat, serví pera demostrar que á los artistas de la companyía las hi vé gran lo género bufo.

També en dita nit s'estrená l'apropósit d'ignocents, titolat: *La degollación de dos inocentes ó el delirio de Herodes* que no acreditá la festiva ploma del senyor Granés.

Los senyors Cabrero, Cotó y Sigler compongueren los tres números de música que foren molt aplaudits.

Pera lo dimecres estava anunciat lo benefici del senyor Constantí, ab lo viatge: *La vuelta al mundo*.

CATALUNYA

No hi hagut altra novetat durant la passada setmana que las *graciositats* que alguns artistas se permeteren en la funció nomenada d'ignocents, logrant lo senyor Palmada ab sos jochs de *desprestidigitació* aburrir al públich.

Molt ho sentím pera dit apreciable artista, y majormenperque lo públich en més d'una ocasió li doná á compondrer son cansanci y que éll terch ab la *inocentada feya oídos de mercader*.

De *Las manzanas del vecino* dos representacions han bastat pera dar á compendrer que no son del gust nostre (E. P. D.)

Ab sentiment hem de manifestar que ha deixat de formar part de la companyía la distingida primera tiple cómica donya Cándida Folgado.

CALVO VICO

Grans entradas han reportat las representacions donadas del drama sacro *Los Pastorcillos* habenthi obtingut molts aplausos lo actor cómich senyor Treviño.

En *La cruz de plata*, obra de escassas condicions dramáticas, serví pera aquilatar las brillants qualitats artísticas de la dama jove senyore.a Mollá. La secundaren regularment los senyors Cuevas, Nieto y demás actors.

UN CÓMICH RETIRAT.

¡¡FONTOVA!!

Al surtirne de sos llábis
las paraulas... desseguida
de rialladas y de aplausos
tot lo colisseu s'omplia
per la gracia natural
y l'expressió ab qu' eran ditas.

Tothom recorda son rostre
y aquells tipos plens de vida
arrencats de la vritat...

¡de la vritat més bonica!

Avuy per desgracia es mort...

¡La Patria escena en vá 'l crida!

¡En vá 'l ploraré! ¡May més
sa veu, tórnerà á sentir-la!

...
¡Pobre Fontova!... ¡Deu vulga
que ton repós etern siga!
qu' en aquí 't plorarém
com 'ns feres riure, en vida!!

M. RIUSEC.

Barcelona 30 Decembre 1890.

En una estació prop de Liverpool va apareixer de repent una lleona que 's va assentar tranquilament al mitx del anden donant lloch á que la multitud pogués salvarse saltant finestras y balcones.

Agrehida la gent á la bonhomie de la fera varen matarla á tiros desde l' estació.

Jo hagués sigut d' ella...

Ja tenim al doctor Koch millonari.

Sense lo milió que demana al seu govern per lo secret del seu invent, lo tant per cent que 's reserva del producte de las vendas pujará tant que 'n Rostchild no li será bon mosso.

Fa bé... apa, matasanos... ja saben la moda de ferse richs.

Sembla que los *Pieles rojas* s' han esmorsat al coronel Bigtont, al capitá Vallace y molts soldats de l' expedició armada contra los indios.

Jo no diré que hagin fet bé, pero segur que no son ells 'ls qu' han buscat las rahons.

Que 'ls deixin tranquils.

Diuhem que 'l Sr. Sagasta ha ordenat al Sr. Maluquer qu' expulsi á tres individus del seu partit.

¿Qué no varen voler tirá 'l cotxe?

Lo Municipi de Neuchatel (Suissa) ha disposat que en lo successiu los enterros sigan tots de la mateixa categoria; es á dir: la igualtat devant la mort.

Un aplauso al municipi de Neuchatel!

La Empresa de Novetats ha tingut d' eliminar de las societats que actuan en aquell colisseu, la de *Mendoza Tenorio*, pera poder deixar un dia dedicat als beneficis dels artistes de dit teatro.

Una noticia important.

La *Colla del Arros* se 'n ha anat al cel, deixantnos en forma de recort la cassola que un quants dels seus individus van usar per prepará 'l pastel de las últimas eleccions de la trampa.

En Gualdo diu que plora com una criatura.

Y 'ls adroguers s' han vist obligats á pujar los preus del arros, creguts de que are no se 'n despatxará tant com quan se celebravan aquellas xirinolas á la Font del *Gal*.

Aquest dia *Lo Teatro Catalá* parlava de coincidencias. Allá 'n van més que podrá anyadir las al Catálech.

A poch, molt poch d' haver sortit del Teatro de Romea, han mort tres artistes: D.ª Catarina Mirambell, D. Joan Isern y D. Lleó Fontova.

Ho son, oy?...

A Mahó s' han casat dos: éll té 72 anys y ella 70.
Bé. ... y ara qué farán?

Sembla que l' Emperador d' Alemania s' oposa á que s' aixequi un monument á Bismarck.

Fos aquí, no mirariam tan prim.

Aquí aviat n' aixecarém á tothom.

Un comerciant de Liverpool ha comprat en Jerusalem l' historich Hort de Getsemarí.

A Sevilla l' hi han robat lo relotje *nada* menos que á un jutje.

Aquest sí que posará en práctica alló de *juez y parte*.

Ab quin gust sentenciará si agafan al timador....!

Un sacerdot ha entregat á la delegació d' Hicenda de Saragossa 750 pessetas restituidas baix secret de confessió.

¡Malaguanyadas!

Diuhem que per los carrers de Melilla 's venen públicament los efectes robats pels moros á bordo del barco espanyol fa poch naufragat en aquellas costas.

¿S veu que hi ha respecte y temor al pabelló de casa.

Suscripció pera aliviar al popular y fecundo quant desgraciat poeta en Joseph M.ª Cololosa.

	Pessetas.
Suma anterior.	48'00
Un ibérich manresá.	1'
M. Aicrag.	2'
J. T. y R.	2'
Pau Mora.	1'
TOTAL.	54'00

Segueix rebentse donatius, en la Redacció y Administració de LA TOMASA, carrer de Sant Ramón, 5.

Los amichs que de fora Barcelona desitjin contribuirhi poden remetre son import en sellos ó documents de fácil cobro.

NOTICIAS MARITIMAS

En lo arsenal de Novetats s' está activant la construcció de la fragata de gran espetacle «Magdalena».

Los celebrats artistas de ribera senyors Carreras, Casanyas, Chía, Labarta, Moragas, Urgellés, Vilumara, y altres, están fent impossibles perque 'l barco s' pugui fer á la vela als principis del próxim mes de Febrer.

La música de bordo corre á cárrech del gran mestre D. Joan Goula ajudat del seu fill y lo senyor Bosch.

Tot lo personal de sastreria del arsenal trevalla en lo velamen que será *espatarrant*.

La marineria está ja contractada.

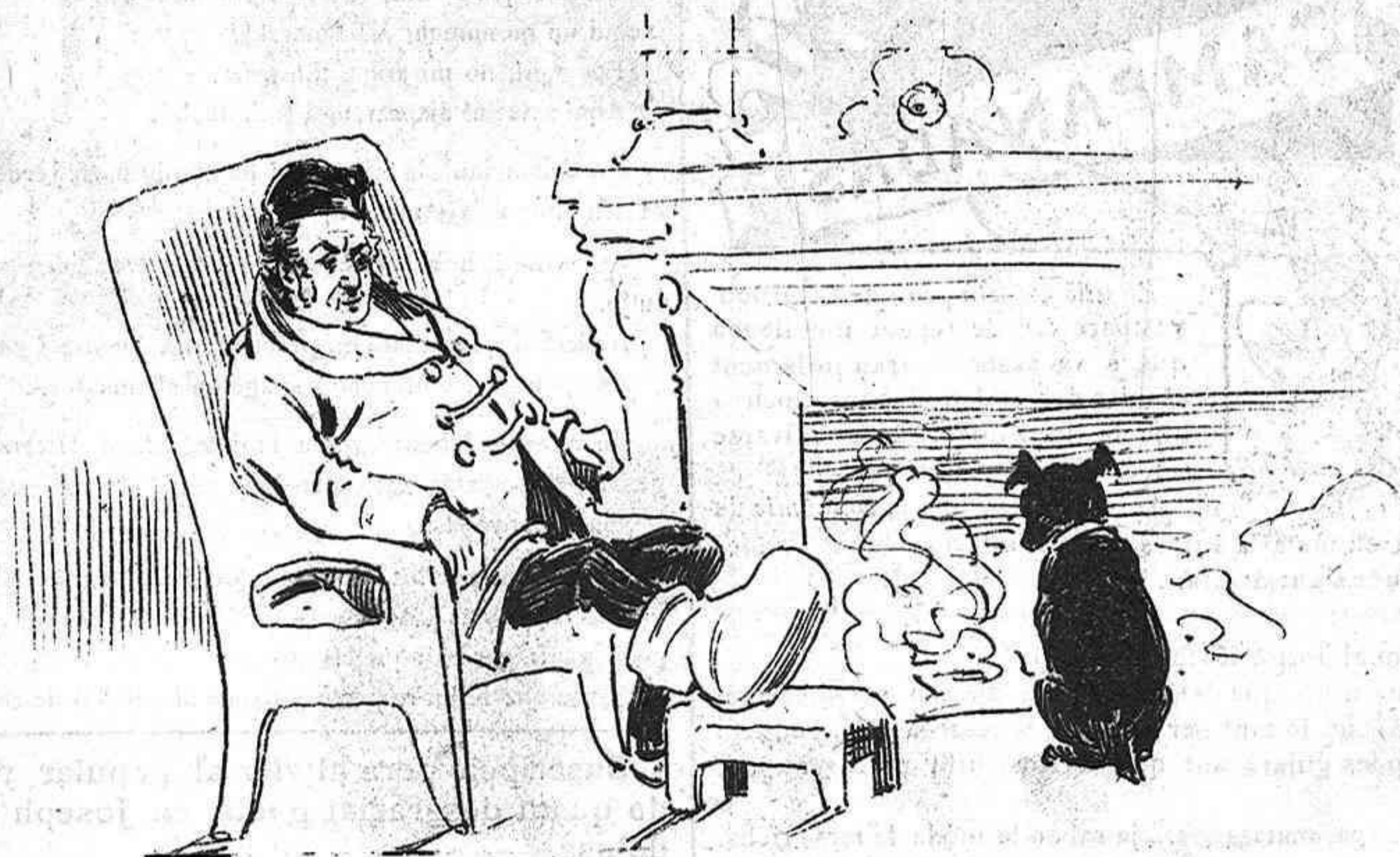
Será la capitana del barco, donya Carlota de Mena; y contramestres, don Antón Tutau y don Theodor Bonaplata.

En la bandera de combat que ja s' está brodant hi haurá las inicials del ingenyer A. F. C.

IMPORTANT

Supliquém als nostres constants llegidors los dispensin si en lo retrato del malaguanyat, actor Lleó Fontova (Q. E. G. S.) hi notan alguna imperfecció puig en lo moment d' entrar en máquina 'l número, ha sofert una averia la part litográfica y no 'ns ha sigut possible retardar la sortida del periódich'

LA TOMASA
CREIXENSAS

—La mare, que fa quaranta anys que 'm deya qu' havia acabat la creixensa... no debía pensá ab aquest peu...

SECCIÓ DE TRENCA-CLOSCAS

XARADA

Prima y dos es musical,
negació es ma tercera
y per jugar es lo total.

P. UIGB O.

II.

Tres, Quart-primera-quarta:
¿la veus aquesta total?
Si, donchs hu-quart la Marta
diu qu' es feta d' en Gudal.

L.LUMANERA D' HOSTAL.

ANÀGRAMA

En Tot, que aviat se casa,
y en Total, lo seu company,
ab gust saludan enguany
als lectors de LA TOMASA.

RAMIRO BALCELLS.

TRENCA - CAPS

Autor de l' arpa.

Formar ab aquestas lletas deguda-
ment combinadas lo nom d' un poble
Catalunya.

M. EMULAP.

LOGOGRIFO NUMERICH

- 1 2 3 4 5 6 7 8—Carr. r de Barcelona.
1 2 3 6 5 3 2—Objecte de butxaca.
6 5 4 5 8 7—Nom de dona.
6 5 4 4 2—Part del Globo.
6 4 5 8—Número.
8 5 6— »
4 5—Nota musical.
6—Consonant.
5—Vocal.
1 2—Animal.
6 5 4—Riu de Catalunya.
4 2 6 7—Animal danyiu.
1 2 8 7 8—En los carrers n' hi han.
1 2 3 6 5 3—Empleo.
6 7 4 4 2 8 7—Població Catalana.
P. MORA GALLART.

GEROGLIFICH

812 + 1863

AGOST

d d d

en
G

1868 1890

J. CASADEVALL.

SOLUCIONS

A LO INSERTAT EN LO NÚMERO ANTERIOR

Xarada I.—Pa-u-la.

» II.—Ti-a-na.

Trenca-caps.—Los cantis de Vilafranca.

Endevinalla.—La lletra A.

Sinonimia.—Sans.

Logogrifo numérich.—Carlos.

LA TOMASA

PERIÓDICH FESTIU, IL·LUSTRAT Y LITERARI

Preus de subscripció:

Espanya y Portugal, trimestre. . . . . 1'50 ptas
Cuba y Puerto Rico id. . . . . 2 " "
Extranger id. . . . . 2'50 "

NOTA.—Tota reclamació podrá diri-
girse á la Administració y Redacció del
periódich, carrer de Sant Ramón, n.º 5.
LITOGRAFIA DE RIBERA Y ESTANY.

Lit. Barcelonesa, S. Ramón, 5.—Barña